

ΤΟ «ΦΘΗΝΟ» ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΠΟΔΕΙΧΘΕΙ «ΑΚΡΙΒΟ» (Σεπτέμβριος 2010)

Συγγραφέας: ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΣ

Μερικές φορές, το «φτηνό» μπορεί να αποδειχθεί ακριβό και το «συγκριτικό πλεονέκτημα» να αποδειχθεί ότι, τελικά, κάθε άλλο παρά συνέφερε. Αυτό θα πρέπει να είναι το τελικό συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν οι υπεύθυνοι της τραγωδίας του Probo Koala, η οποία πριν από ακριβώς τέσσερα χρόνια προκάλεσε τεράστιο σάλο στη διεθνή κοινή γνώμη (όχι όμως και στην ελληνική καθώς αγνοήθηκε από τον εγχώριο Τύπο).

Πρωταγωνιστές σ' αυτήν την τραγωδία το Probo Koala και η Trafigura: ο συνδυασμός τους μας δίνει με τον καλύτερο τρόπο μια εικόνα της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης. Το Probo Koala είναι ένα πλοίο μεταφοράς χημικών και πετρελαιοειδών, ελληνικών συμφερόντων, με σημαία Παναμά και ρωσοουκρανικό πλήρωμα. Η Trafigura, η οποία ναύλωσε το πλοίο, είναι μια ολλανδική πολυεθνική με κύκλο εργασιών 35 δισ. ευρώ το 2009, παραρτήματα σε 55 χώρες, κεντρικά γραφεία στην Ελβετία, επιχειρησιακό γραφείο στο Λονδίνο και φορολογική έδρα του χόλντινγκ στη Μάλτα (φορολογικός παράδεισος...). Ο ιδρυτής της, ο Γάλλος Κλοντ Ντοφέν, έκανε τα πρώτα βήματα της καριέρας του σε μια από τις χαρακτηριστικότερες εταιρίες του «αρπακτικού καπιταλισμού» η οποία μεταξύ άλλων διακρίθηκε στο σπάσιμο του εμπάργκο που είχε επιβάλλει ο ΟΗΕ στο ρατσιστικό καθεστώς της Νότιας Αφρικής· στη συνέχεια, χρησιμοποίησε την εμπειρία στην εμπλοκή του στη λαθραία διακίνηση ιρακινού πετρελαίου στο πλαίσιο του προγράμματος «Πετρέλαιο έναντι τροφίμων».

Όπως αποκάλυψε αργότερα η έρευνα των ολλανδικών αρχών που επιβεβαίωσε τις αρχικές υποψίες, το Probo Koala λειτούργησε κατά τη διάρκεια ενός υπερατλαντικού ταξιδιού ως παράνομο, πρωτόγονο διυλιστήριο, μετατρέποντας κακής ποιότητας πετρέλαιο και κατάλοιπα πετρελαιοειδών σε κακίστης ποιότητας βενζίνη, με υψηλότερη περιεκτικότητα σε θείο, η οποία πουλήθηκε σε χώρες της Δυτικής Αφρικής όπου πλήθος κυκλωμάτων εκμεταλλεύεται την απουσία κρατικών

ελέγχων ή τη διαφθορά των αρχών. Τα κέρδη υπολογίζεται ότι ξεπέρασαν τα 5,5 εκατομμύρια δολάρια. Όμως, ο λόγος που δεν χρησιμοποιείται συνήθως αυτή η μέθοδος είναι ότι θεωρείται εγκληματική από περιβαλλοντικής άποψης, καθώς η σόδα και οι καταλύτες που χρησιμοποιούνται (υψηλής περιεκτικότητας σε υδράργυρο) σχηματίζουν μαζί με τα υπολείμματα του πετρελαίου ένα εξαιρετικά τοξικό κοκτέιλ. Αυτά τα κατάλοιπα -580 τόνοι περίπου- αποθηκεύτηκαν σε ειδική δεξαμενή του πλοίου και, στο επόμενο λιμάνι που έπιασε, το Ήμιστερνταμ, τα ξεφόρτωσε και τα παρέδωσε για επεξεργασία. Λόγω της υψηλής περιεκτικότητάς τους σε τοξικές ουσίες που απαιτούσε πολύπλοκη επεξεργασία σε υπερεξειδικευμένες εγκαταστάσεις, η εταιρία επεξεργασίας ζήτησε το πρωτοφανές ποσό των 1.000 ευρώ ανά κυβικό μέτρο. Έτσι, η Trafigura ξαναφόρτωσε τα τοξικά στο πλοίο και αναζήτησε πιο «συμφέρουσα» λύση.

Δεν άργησε να την βρει στην Tommy, μια παντελώς άγνωστη στον κλάδο εταιρία από την Ακτή Ελεφαντοστού, η οποία όπως αποδείχτηκε αργότερα ήταν μια εταιρία τροφοδοσίας πλοίων -με ισχυρές διασυνδέσεις με την παράνομη και διεφθαρμένη κυβέρνηση αυτής της εξαιρετικά ασταθούς χώρας- η οποία, παρά το γεγονός ότι δεν διέθετε την παραμικρή υποδομή και τεχνογνωσία, απέκτησε «άδεια» από τις αρχές να επεκταθεί στους καθαρισμούς δεξαμενοπλοίων προκειμένου να εξυπηρετήσει το Probo Koala. Η Tommy πρότεινε σε 17 οδηγούς βυτιοφόρων που εργάζονταν σε διάφορες επιχειρήσεις μια καλοπληρωμένη «αρπαχτή»: να μεταφέρουν κρυφά, βράδυ, τα «βρωμόνερα» ενός πλοίου και να τα ρίξουν στη χωματερή της πρωτεύουσας[1].

Μέσα σε λίγες ώρες ένα αποπνικτικό τοξικό νέφος κάλυψε το Αμπιτζάν. Τις επόμενες ημέρες καταγράφηκαν οι πρώτοι οκτώ θάνατοι (εκ των οποίων τέσσερα παιδιά), ενώ προσήλθαν στα νοσοκομεία δεκάδες χιλιάδες άτομα που υπέφεραν από αιμοπτύσεις, αναπνευστικά προβλήματα, ρινικές αιμορραγίες, εμετούς, δερματικά εξανθήματα, διάρροιες, έντονες ημικρανίες... Στο νέφος αποδόθηκαν επίσης και πολλές αποβολές. Ο τελικός απολογισμός ήταν 16 νεκροί και 100.000 άτομα με προβλήματα υγείας, από τους οποίους οι 30.000 με σοβαρά. Για πολλές ημέρες, κάθε δραστηριότητα στην πρωτεύουσα παρέλυσε: οι δημόσιες υπηρεσίες έκλεισαν, οι επιχειρήσεις έκλεισαν θέτοντας το προσωπικό σε διαθεσιμότητα, σταμάτησε η αποκομιδή των απορριμμάτων...

Η υπόθεση προκάλεσε τεράστιο σάλο διεθνώς και η αναταραχή που ξέσπασε στη

χώρα απειλούσε με αναζωπύρωση του εμφυλίου πολέμου. Η Trafigura βρέθηκε σε εξαιρετικά δύσκολη θέση διεθνώς. Ο πρόεδρος Γκμπάγκμπο χρειαζόταν επειγόντως εξιλαστήρια θύματα. Καθαίρεσε πλήθος αξιωματούχων (οι οποίοι μετά από λίγο καιρό αποκαταστάθηκαν, με εξαίρεση δύο παρατρεχάμενους που καταδικάστηκαν με βαρύτατες ποινές) και κατόρθωσε να παραδοθεί στην Ακτή Ελεφαντοστού ο Κλοντ Ντοφέν, ο διευθύνων σύμβουλος της Trafigura, ο οποίος και κλείστηκε στη φυλακή για πέντε μήνες. Φυσικά, ο εκλεκτός golden boy δεν βίωσε κανένα είδος αφρικανικού «εξπρές του μεσονυκτίου»: πληρώνοντας αδρά, εξασφάλισε μια ολόκληρη πτέρυγα των φυλακών -στην οποία τοποθετήθηκε κλιματισμός- όπου και εγκατέστησε το γραφείο του έτσι ώστε να συνεχίσει να επιδίδεται στις πολύ κερδοφόρες δραστηριότητές του· προσέλαβε σωματοφύλακες για την ασφάλειά του και εξασφάλισε τα γεύματά του από την αλυσίδα ξενοδοχείων SOFITEL.^[2]

Τα κέρδη από την περιβαλλοντική αλητεία που διέπραξε η Trafigura θα πρέπει να είχαν ήδη εξανεμιστεί. Κι άρχισαν οι ζημίες για την εταιρία: για να κλείσει η υπόθεση χωρίς δίκη, η Trafigura κατέληξε σε συμβιβασμό με την Ακτή του Ελεφαντοστού πληρώνοντάς της το ποσό των 152 εκατομμυρίων ευρώ.

Όμως, το μέγεθος της αλητείας που διέπραξε η εταιρία ήταν τόσο μεγάλο, ώστε μεγάλες διεθνείς οικολογικές οργανώσεις όπως η Greenpeace και οι Ρομπέν των Δασών, όχι μόνο κράτησαν το ζήτημα στην επικαιρότητα,^[3] αλλά και αναζήτησαν κάθε δυνατή νομική φόρμουλα για τη δίωξη της εταιρίας στο ευρωπαϊκό έδαφος. Έτσι, στήριξαν τη συλλογική αγωγή που κατέθεσαν 30.000 θύματα του τοξικού νέφους σε βρετανικό δικαστήριο: η υπόθεση κατέληξε τον Σεπτέμβριο του 2009 σε έναν -μάλλον ευνοϊκό για την Trafigura- συμβιβασμό, καθώς κατάβαλλε στα θύματα 33 εκατομμύρια ευρώ, δηλαδή 1.000 περίπου ευρώ κατ' άτομο.

Πολύ μεγαλύτερο ενδιαφέρον είχε η έκβαση της μήνυσης που κατατέθηκε στα ολλανδικά δικαστήρια, τόσο κατά της Trafigura επειδή εξήγε από την Ολλανδία επικίνδυνα τοξικά απόβλητα παρά την απαγόρευση των σχετικών διεθνών συνθηκών, όσο και κατά των υπεύθυνων των λιμενικών αρχών του Ήμστερνταμ και της ολλανδικής εταιρίας επεξεργασίας αποβλήτων (APS) που έδειξαν αδικαιολόγητη αμέλεια επιτρέποντας την επαναφόρτωση των αποβλήτων και την αναχώρηση του πλοίου. Παρά τις επίμονες προσπάθειες ενός ολόκληρου επιτελείου από τους πλέον έμπειρους στον τομέα (και προφανώς πανάκριβους) νομικούς συμβούλους της

Trafigura, αλλά και της δωροδοκίας των οδηγών βυτιοφόρων του Αμπιτζάν,[\[4\]](#) στις 23 Ιουλίου 2010 η εταιρία καταδικάστηκε σε πρόστιμο 1 εκατομμυρίου ευρώ, ενώ ο πλοίαρχος του Probo Koala και ένα στέλεχος της εταιρίας στην Ολλανδία καταδικάστηκαν αντίστοιχα σε φυλάκιση πέντε και έξι μηνών με αναστολή. Οι υπεύθυνοι του Λιμεναρχείου του Ήμστερνταμ και της APS αθωώθηκαν.[\[5\]](#)

Εντωμεταξύ, εκκρεμεί ακόμα η μήνυση που έχει υποβάλλει η Greenpeace στα ολλανδικά δικαστήρια με τα οποία ζητάει να επιληφθούν όλων των φάσεων αυτού του περιβαλλοντικού εγκλήματος και όχι μονάχα του σκέλους που έλαβε χώρα στο ολλανδικό έδαφος. Η υπόθεση θα εκδικαστεί τον Σεπτέμβριο. Τέλος, μια γαλλική οργάνωση δικηγόρων με την ονομασία Sherpa και η οργάνωση Robin des Bois έχουν προσφύγει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητώντας τη λήψη μέτρων κατά των χωρών μελών που άφησαν το Probo Koala να αναχωρήσει με το θανατηφόρο φορτίο του.

Κι όλα αυτά έγιναν επειδή μια πολυεθνική με αστρονομικό κύκλο εργασιών και υπερκέρδη θεώρησε υπέρογκο το ποσό των 580.000 ευρώ για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας... Όσο για το Probo Koala, άλλαξε χρώμα και όνομα και στο εξής πλέει ως Gulf-Jash...

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο ένθετο «Δαίμων της Οικολογίας» της Εφημερίδας «Η ΑΥΓΗ», 5 Σεπτεμβρίου 2010, σ. 12-13.

[\[1\]](#) ΓΑΛΕΡΑ, τ. 14, Νοέμβριος 2006, Βασίλης Παπακριβόπουλος «Συγκριτικό πλεονέκτημα και τοξική δυσωδία».

[\[2\]](#) Ηλεκτρονική εφημερίδα www.rue89.com, 30-5-2010, «L'Édifiant destin du Probo Koala, le cargo qui empoisonna Abidjan».

[\[3\]](#) Βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, το βιβλίο που έγραψαν η Charlotte Nithart (Robin des Bois) και ο Bernard Dussol (δημοσιογράφος που πραγματοποίησε σχετικό ρεπορτάζ στο Αμπιτζάν κάτω από ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες): Le cargo de la honte.

L'Àeffroyable odyssee du Probo Koala, εκδόσεις Stock.

[4] www.lemonde.fr, 18-5-2010, «“Probo-Koala”: Trafigura a acheté des témoignages selon Greenpeace».

[5] Le Monde, 25-7-2010, «Première condamnation de Trafigura dans l'Àaffaire du “Probo-Koala”».